

Τέχνη και Τεχνολογία: Η Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων

1. Παιδαγωγική αξία θεάτρου

Ο Γκαίτε έλεγε: «Όταν οι τέχνες έχουν γιορτή, τότε γίνεται θέατρο». Πράγματι στη θεατρική πράξη αναδεικνύονται και όλες οι άλλες τέχνες. Το θέατρο μέσα από τη στενή

σχέση με τις καλές τέχνες, αλλά και με την ιστορία, τις παραδόσεις, την πολιτισμική συνείδηση και τη συλλογική μνήμη ενός λαού, με την αίγλη του μύθου, τον επαναπροσδιορισμό και την ανάδειξη αξιών και ιδεών, είναι ένα καλλιτέχνημα σύνθετο, που αποσκοπεί στην ηθική και πνευματική καλλιέργεια του θεατή, στη μύρφωσή του, στην παιδεία του εν γένει. Και το θέατρο έχει τη δύναμη να πετύχει αυτόν το στόχο γιατί διαθέτει καθηλωτική δύναμη και γοητεία. Είναι μία τέχνη ζωντανή, βιωματική και ως τέτοια έχει τη δύναμη να μεταδίδει συγκλονιστικά συναισθήματα, μηνύματα, γνώσεις και να ενεργοποιεί πνευματικά χαρίσματα στον θεατή του όπως και στον “ήθοποιό”. Έχει επίσης τη δύναμη να δημιουργεί πρότυπα και να προβάλλει τις υψηλές αξίες, αρκεί να υπηρετηθεί σωστά.

Ειδικότερα, η Θεατρική Αγωγή, δημιουργεί αναλογίες ζωής και ενεργοποιεί την κριτική σκέψη των παιδιών, τα οποία χρησιμοποιούν τα ιδιαίτερα εργαλεία τους για να ερμηνεύσουν και να κατανοήσουν την προσωπική και συλλογική τους ταυτότητα. Μαθαίνοντας πώς να χρησιμοποιούν τις δραματικές συμβάσεις και τεχνικές καθώς και τις διάφορες μορφές τεχνολογίας, εργάζονται τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο, κατασκευάζουν εικονικές πραγματικότητες ως αποτέλεσμα μιας σύνθεσης της φαντασίας, της σκέψης και του συναισθήματος. Καθώς οι συμμετέχοντες/ουσες δουλεύουν με τα εργαλεία του θεάτρου, μαθαίνουν να χρησιμοποιούν κατάλληλα και με αυξανόμενη άνεση και αυτοπεποίθηση τον προφορικό και γραπτό λόγο, να επικοινωνούν αποτελεσματικότερα, αξιοποιώντας ταυτόχρονα τη γλώσσα του σώματος, την κίνηση και το χώρο. Καθώς ασκούνται, αναλύουν και ανταποκρίνονται στις διάφορες δραματικές και θεατρικές φόρμες, γνωρίζουν και κατανοούν σε βάθος την πολιτισμική τους κληρονομιά και γλώσσα, ώστε να την εκτιμήσουν ουσιαστικά, ενώ συγχρόνως αντλούν έμπνευση για να διερευνήσουν συμπεριφορές, στάσεις και αξίες στο σύγχρονο κόσμο. Μάλιστα, με την παρότρυνση των εκπαιδευτικών, και άλλοτε με τη βοήθεια μιας μάσκας, μπορούν να ξεπεράσουν τους δισταγμούς και τις φοβίες του, αποκτώντας την αίσθηση της δημιουργικότητας, αναφορικά με τον εαυτό τους και το σύνολο. Μέσα από τη δημιουργία και παράσταση θεάτρου, αντανακλούν και εμπλουτίζουν την πολιτιστική ζωή του σχολείου και της κοινότητάς τους. Επίσης, το θέατρο συμβάλλει στην:

- ✚ αποδέσμευση της δημιουργικότητας και της φαντασίας των μαθητών
- ✚ εξωτερίκευση των σκέψεων και συναισθημάτων των μαθητών
- ✚ εξάσκηση των εκφραστικών τους μέσων (φωνή, κίνηση, λόγος, έκφραση...)
- ✚ ενίσχυση του συλλογικού πνεύματος και της αυτοπειθαρχίας προς όφελος του ομαδικού αποτελέσματος
- ✚ χαρά της συμμετοχής σε μια συλλογική καλλιτεχνική δημιουργία
- ✚ απόλαυση και την αποφόρτιση που μας προσφέρει το παιχνίδι

Οι δυο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού αποτελούν το στάδιο συστηματικής και πολύπλευρης ανάπτυξης των γνώσεων και εμπειριών που, περισσότερο βιωματικά παρά θεωρητικά, έχουν αποκτήσει οι μαθητές στη μέχρι τότε επαφή τους με το

Θέατρο. Στις δυο αυτές τάξεις το Θεατρικό Παιχνίδι και η Δραματοποίηση αναπτύσσουν στο έπακρο τις δυνατότητές τους, αποτελώντας βασικά στοιχεία της Θεατρικής Αγωγής. Καλλιεργείται και εκδηλώνεται μια σκηνική συμπεριφορά των παιδιών που στηρίζεται στη γνωριμία με τις εκφραστικές τους δυνατότητες, στη δυναμική της ομάδας και τα στοιχεία του θεατρικού αυτοσχεδιασμού.

Παράλληλα, στα εργαστήρια γραφής που δημιουργούνται μέσα στην τάξη με τη συμμετοχή διδασκόντων και διδασκομένων, αναπτύσσεται μια ουσιαστική κατανόηση των στοιχείων του δραματικού λόγου, που μπορεί να καταλήξει ακόμα και στη παραγωγή θεατρικού έργου. Τέλος, η εξοικείωση με τις σκηνικές τεχνικές οδηγεί πέρα από τη Δραματοποίηση σε ανάπτυξη μορφών θεατρικών δρωμένων (χάπενινγκ), σκετς, ακόμα και θεατρικών παραστάσεων, πάντα μέσα στα πλαίσια των πολιτιστικών δραστηριοτήτων του Σχολείου.

Οι δραστηριότητες που προτείνονται για την Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού, μπορεί να περιέχουν αυτές τις παραμέτρους του Θεάτρου και του δράματος, ευνοώντας μια πρώτη ουσιαστική επαφή των παιδιών με το αντικείμενο και συνιστώντας την αρχική τους γνωριμία με αυτή τη μορφή Τέχνης στα ποικίλα συνθετικά της (υποκριτική, σκηνοθεσία, σκηνογραφία, ενδυματολογία). Ταυτόχρονα περιλαμβάνουν βασικές πληροφορίες για μια διασύνδεση των ποικίλων παραμέτρων του θεάτρου με αντίστοιχες άλλων μορφών Τέχνης (ζωγραφική, γλυπτική, μουσική, κ. ά.), συμβάλλοντας σε μια ουσιαστική διαπολιτισμική αγωγή και παιδεία των μικρών μαθητών.

2. Χρονοδιάγραμμα προγράμματος

Ξεκινήσαμε να μελετούμε το κείμενο της «Αλίκης στη Χώρα των Θαυμάτων» με τους μαθητές από το Φεβρουάριο στην μια ώρα εβδομαδιαίως που αφιερώνει το ωρολόγιο πρόγραμμα για την Ευέλικτη ζώνη. Παράλληλα, ξεκίνησαν να δουλεύουν τις δραματουργικές τους κινήσεις και τη σκηνική τους παρουσία στην μία ώρα Θεατρικής Αγωγής με την Θεατρολόγο Ηλέκτρα Τόλια.

3. Μεθοδολογία Προγράμματος

Αφού επεξεργαστήκαμε, μέσα από συζήτηση με τους μαθητές, το παραμύθι της Αλίκης στη Χώρα των Θαυμάτων, διαπιστώθηκε ότι αποτελούσε κάτι οικείο στους μαθητές, οι οποίοι, είτε το είχαν διαβάσει, είτε το είχαν παρακολουθήσει σε ταινία στην τηλεόραση, στο σινεμά και αλλού. Δημιουργός του παραμυθιού είναι ο Λ. Ντόττσον. Χρησιμοποιούσε όμως το ψευδώνυμο Λιούις Κάρολ. Ήταν μαθηματικός, βρετανικής καταγωγής. Για πρώτη φορά κυκλοφόρησε το 1865. Μέσα στο έργο του βρίσκει την ευκαιρία να κριτικάρει έμμεσα τις αντιλήψεις και τις ιδέες εκείνης της περιόδου. Έχουν δοθεί πολλές ερμηνείες για τα «μηνύματα» τα οποία λαμβάνει ο αναγνώστης μέσα από το κείμενο. Η επικρατέστερη άποψη αναφέρει ότι εκφράζει τους περιορισμούς και τους αυστηρούς κανόνες της εποχής εκείνης στους οποίους ήταν «υποταγμένα» τα κορίτσια.

ΥΠΟΘΕΣΗ

Η Αλίκη εισέρχεται σε έναν διαφορετικό κόσμο μπαίνοντας μέσα σε αυτόν από μια λαγότρυπα. Εκεί δεν ισχύουν ούτε οι φυσικοί νόμοι αλλά ούτε και τα ζώα έχουν τις φυσιολογικές ιδιότητες που όλοι γνωρίζουμε. Αναμιγνύεται σε συναρπαστικές περιπέτειες. Ακόμα και το ίδιο της το σώμα υφίσταται, ανά διαστήματα ανάλογα με την κατάσταση την οποία καλείται να αντιμετωπίσει δραματικές αλλαγές. Άλλοτε γίνεται πανύψηλη, άλλες φορές πάλι μικραίνει υπερβολικά σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η ίδια θέλει να επικοινωνήσει με μικρότερα πλάσματα αλλά ανησυχεί πως θα τα τρομάξει. Κάποιες στιγμές νιώθει ότι έχει μεγάλη ψυχική δύναμη και άλλοτε ανίσχυρη και αδύναμη να ανταπεξέλθει σε οποιαδήποτε δυσκολία. Καταφέρνει να επανακτήσει την χαμένη της ταυτότητα μόνο όταν βγει από την χώρα των θαυμάτων, η οποία δεν είναι άλλη από την Χώρα των μεγάλων. Επιστρέφει στην ασφάλεια που της προσφέρει η παιδικότητα.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΥΗ (μιούζικαλ)

Στο θέατρο Γκόρια ο θεατρικός θίασος «Κύτταρο» ανέβασε το μιούζικαλ «Η Αλίκη στην Χώρα των Θαυμάτων» εμπνευσμένο από το ομώνυμο παραμύθι. Η διασκευή έγινε από τον Γιάννη Μάνο και την Ιφιγένεια Γιαννοπούλου. Την μουσική επιμέλεια ανέλαβε ο Μίμης Πλέσσας .

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΥΗ

Πρόκειται για ένα από τα πρώτα παραμύθια τα οποία έγιναν κινηματογραφικές ταινίες. Πιο συγκεκριμένα στις αρχές του 20ου αιώνα μόλις το 1903 για πρώτη φορά κυκλοφόρησε η ταινία Alice in Wonderland της Herworth. Τις επόμενες δεκαετίες ακολούθησαν και άλλες ταινίες μέχρι την σύγχρονη εποχή όπου σε σκηνοθεσία του Tim Barton με πρωταγωνιστή τον Johnny Dep το 2010 κυκλοφόρησε η ταινία αμερικανικής παραγωγής Alice in Wonderland. Κατά το Μάρτιο τους είπα την ιδέα μου να ανεβάσουμε μια θεατρική παράσταση στην οποία τα πάντα (σκηνικά, κοστούμια, αντικείμενα) θα είναι κατασκευασμένα από εμάς και χάρηκαν πολύ. Κάναμε διανομή ρόλων και ο καθένας μελετούσε το ρόλο του. Το παραμύθι διαδραματίζεται σε πέντε διαφορετικές πράξεις. Σε καθεμία από αυτές εναλλάσσονται οι ρόλοι του Κούνελου και της Αλίκης σε διαφορετικούς μαθητές, ώστε να υπάρχει ποικιλία και όλοι οι μαθητές να συμμετέχουν σε αυτές. Ερχόμενοι από τις διακοπές του Πάσχα (Μάιος) και εφόσον οι περισσότεροι μαθητές είχαν μάθει τα λόγια τους αρχίσαμε να κατασκευάζουμε τα κοστούμια. Στο σημείο αυτό η συνεργασία με την Πηνελόπη Γαϊτή υπήρξε πολύτιμη. Κάποια απογεύματα συναντιόμασταν με τους μαθητές, παίρναμε τα μέτρα για το κουστούμι του καθενός, ενώ οι μαθητές επιδόθηκαν στην κατασκευή συνοδευτικών υλικών για τα κοστούμια, όπως στεφανάκια για τα μαλλιά για τις Αλίκες του έργου, στολισμός του κουστουμιού με λουλουδάκια και κορδέλες, αλλά και των υπόλοιπων συνοδευτικών αντικειμένων για τους ηθοποιούς και για το σκηνικό, όπως κατασκευή κορώνων για τις βασίλισσες, κατασκευή ακοντίων για τους υπηρέτες, κατασκευή στολής μπουκαλιού, κέικ και λουλουδιών. Κατά την τελευταία εβδομάδα πριν την παράσταση οι μαθητές σύσσωμοι βοήθησαν στο στήσιμο του σκηνικού της παράστασης.

4. Θεατρική παράσταση

Η θεατρική παράσταση παρουσιάστηκε στις 14 Ιουνίου το απόγευμα στο χώρο του σχολείου. Στο σημείο αυτό, υπήρξε μια καινοτομία, ως προς την αξιοποίηση του χώρου του σχολείου και την παρακολούθησή του από τους θεατές. Οι 5 πράξεις του θεατρικού έλαβαν χώρα σε διαφορετικούς χώρους του σχολείου, γι' αυτό και οι θεατές έπρεπε να μετακινούνται για να παρακολουθούν την παράσταση. Ειδικότερα, η πρώτη πράξη του παραμυθιού, η οποία εκτυλίσσεται σε ένα λιβάδι, έλαβε χώρα στην πυλωτή του σχολείου, η οποία είχε διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να μοιάζει με λιβάδι. Στη συνέχεια, όταν η Αλίκη εισέρχεται σε ένα δωμάτιο, όπου όλα τα αντικείμενα γύρω της μικραίνουν και μεγαλώνουν, π.χ. η μικροσκοπική πόρτα μετατρέπεται σε κανονική, το μπουκάλι με το ροζ υγρό και το κέικ ζωντανεύουν και χορεύουν, επιλέχθηκε ο χώρος της εισόδου στο σχολείο για να πραγματοποιηθεί η πράξη αυτή. Η τρίτη πράξη, η οποία περιλαμβάνει τη συνάντηση της Αλίκης με τη στριμμένη Δούκισσα, την κακιά βασίλισσα Ντάμα Κούπα που καταδυναστεύει τα τραπουλόχαρτα και τα λουλούδια που χορεύουν και μιλούν, υλοποιήθηκε στο αίθριο του σχολείου, σε κατάλληλα διαμορφωμένο σκηνικό. Τέλος, οι δυο τελευταίες πράξεις του παραμυθού (4^η και 5^η) έλαβαν χώρα στην αίθουσα Πολλαπλών Εκδηλώσεων του σχολείου μας, όπου είχε στηθεί μια τεράστια σκακιέρα για την 4^η πράξη και δυο μεγάλες τραπεζαρίες, μια πάνω στη σκηνή, όπου θα γινόταν η βασιλική γιορτή και η Αλίκη θα γινόταν βασίλισσα, εφόσον περνούσε τις δοκιμασίες και μια για τους θεατές για να συμμετέχουν και αυτοί στη βασιλική γιορτή.

5. Αποτίμηση προγράμματος

Κρίνω ότι η ενασχόληση των μαθητών με το ανέβασμα μιας θεατρικής παράστασης σε όλες της τις διαστάσεις (κατασκευή σκηνικών, κοστούμιών, αντικειμένων και σκηνική παρουσία) αποτέλεσε μια πρωτόγνωρη εμπειρία για τους μαθητές, οι οποίοι μύηθηκαν στη μαγεία του θεάτρου, απελευθερώθηκαν, διασκέδασαν, έμαθαν και ψυχαγωγήθηκαν. Μέσα στον κυκεώνα του βομβαρδισμού της γνώσης που υπάρχει στο ωρολόγιο πρόγραμμα της Ε' τάξης, οι πρόβες για το θέατρο ήταν μια όαση ξεκούρασης για τους μαθητές, οι οποίοι αδημονούσαν γι αυτό.

6. Βιβλιογραφία

BEAUCHAMP (H.), «Τα παιδιά και το Δραματικό παιχνίδι», μτφ. Ελένη Παντίσκα, Αθήνα, εκδ. τυπωθήτω, 1998.

ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ (Θ.), «Fantasyland», «Θέατρο για παιδικό και νεανικό κοινό», Σειρά «Θεατρική Παιδεία 1», εκδ. τυπωθήτω, 1996.

ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ (Θ.), «Ιστορία και Θεωρία στη Θεατρική Έρευνα», Αθήνα, Σειρά «Θεατρική Έρευνα 1», εκδ. Τολίδη, 1992.

ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ Θ., «Διαδικασία Σύνταξης – Διαδικασία Σύμβασης η διαλεκτική της Θεατρικής Επικοινωνία», Διαβάζω, 234(1990)57-62.

ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ Θ., «Δραματουργικές τεχνικές και κώδικες του θεάτρου σε διασκευές κλασικών έργων για ανήλικους θεατές», στο: «Διασκευές έργων του Σαίξπηρ για παιδιά και νέους Θέατρο-Λογοτεχνία», επιμ. Θ. Γραμματάς, εκδ. ΙΜΠ. Αθήνα, 2006.

DELDIME (R.), «Θέατρο για τη παιδική και Νεανική Ηλικία», μτφρ. Θ. Γραμματάς, Αθήνα, εκδ. τυπωθήτω, σειρά «Θεατρική Παιδεία», Νο 2, 1996.